

Верховний
Суд

Вплив озброєного конфлікту на фундаментальні права громадян

НОВІ ВИКЛИКИ

Починаючи з моменту тимчасової окупації територій Донецької, Луганської областей та Автономної Республіки Крим (далі – АР Крим), влада України зіткнулась з новою проблемою суспільних відносин, яка потребувала законодавчого врегулювання.

Верховний
Суд

Статтею 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначено, що будь-який акт (рішення, документ), видані органами та/або особами на тимчасово окупованій території, якщо ці органи або особи створені, обрані чи призначені у порядку, не передбаченому законом, є недійсним і не створює правових наслідків.

Верховний Суд

04 лютого 2016 року, з метою оптимізації процесу отримання свідоцтв про народження, про смерть для осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України та не мають належних медичних документів, внесено зміни до Цивільного процесуального кодексу України, зокрема ст. 257-1 ЦПК (в редакції 2004 року). Частиною першою-другою зазначеної вище норми процесуального закону було визначено, що заява про встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території України, визначеній Верховною Радою України, може бути подана батьками, родичами, їхніми представниками або іншими законними представниками дитини до будь-якого суду за межами такої території України незалежно від місця проживання заявника. Заява про встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території України, визначеній Верховною Радою України, може бути подана родичами померлого або їхніми представниками до суду за межами такої території України. Справи про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України, визначеній Верховною Радою України, розглядаються невідкладно з моменту надходження відповідної заяви до суду. З моменту прийняття ЦПК у новій редакції, особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України знайшли своє відображення у статті 317 процесуального кодексу.

Верховний Суд

Кабінет Міністрів України, 23 жовтня 2019 року на засіданні Уряду ухвалив Постанову «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 січня 2013 року № 9», якою буде врегульовано процедуру розгляду документів, що підтверджують факт народження або смерті особи на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

На час підготовки доповіді, текст постанови, прийнятої Кабінетом Міністрів України 23 жовтня 2019 року, не опубліковано.

Аналіз → Висновки: Уряд запровадив механізм підтвердження автентичності медичних довідок, → на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей відповідними закладами охорони здоров'я та судово-медичними установами. Питання щодо підтвердження фактів народження та смерті на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, буде розглядати спеціально створена Комісія. Вона матиме інструменти для того, щоб за кожним зверненням з'ясувати дійсні обставини справи та видати відповідний висновок, який слугуватиме підставою для реєстрації органом реєстрації актів цивільного стану факту народження або смерті.

Судова практика
у справах про
встановлення
факту
народження на
тимчасово
окупованій
території

Верховний
Суд

Судові рішення, ухваленні у справі за заявою про встановлення факту народження на території Луганської та Донецької областей до суду касаційної інстанції не оскаржувались. Проаналізувавши судову практику судів першої інстанції, що стосується зазначеного вище питання, можна дійти висновку **про відсутність проблемних питань під час розгляду таких заяв та дотримання строків їх розгляду.**

Судова практика у справах про встановлення факту смерті на тимчасово окупованій території

1. Подача заяви особою, яка не є родичем, питання щодо

встановлення факту проживання однією сім'єю заявником не ставилось (Детальніше з текстом постанови ВС від 25 квітня 2019 року у справі № 265/6342/17 (провадження № 61-31830св18) можна ознайомитись за посиланням:

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82156791>).

2. Підтвердження факту смерті тільки довідками виданими установами тимчасової окупації окремих районів Донецької області. Ненадання належних та допустимих доказів на підтвердження факту смерті (Детальніше з текстом постанови ВС від 19 червня 2019 року у справі №236/1810/16-ц (провадження №61-13931св18) можна ознайомитись за посиланням:

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82542020>).

3. Звернення до суду про встановлення факту смерті громадянина РФ (Детальніше з текстом постанови ВС від 03 травня 2018 року у справі № 233/3139/17 (провадження № 61-862св17), можна ознайомитись за посиланням:

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/73868429>

Верховний
Суд

Висновки: що під час розгляду заяв про встановлення факту смерті на тимчасово окупованій території України, суди обов'язково перевіряють наявність родинних зв'язків між заявником та особою, яка померла, витребують оригінали документів, які підтверджують факт смерті особи. Також, необхідною умовою для задоволення заяви про встановлення факту смерті є наявність відмови органів реєстрації актів цивільного стану, що підтверджують неможливість встановлення такого факту в позасудовому порядку.

ПРАКТИКА ЄСПЛ

При вирішенні питання щодо оцінки доказів у справах про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території суди застосовують як джерело права і практику ЄСПЛ. Зокрема, під час розгляду зазначеної категорії справ суди враховують висновки ЄСПЛ у рішеннях у справах проти Туреччини, Молдови та Росії.

Верховний
Суд

У цих висновках, ґрунтуючись на консультативному висновку Міжнародного суду ООН у справі Намібії, ЄСПЛ наголосив, що першочерговим завданням завжди має бути ефективна захищеність прав, передбачених конвенцією, на території всіх договірних сторін, навіть якщо частина цієї території перебуває під контролем іншої договірної сторони.

Зазначений висновок ЄСПЛ, сформульований, зокрема у справі *Cyprus v. Turkey* (заява № 25781/94), слід розуміти в контексті консультативному висновку так званого «Намібійського винятку» із загального принципу щодо недійсності актів, у тому числі нормативних, які видані владою не визнаного на міжнародному рівні державного утворення.

Верховний
Суд

NB! Виняток полягає в тому, що не можуть визнаватися недійсними всі документи, видані на тимчасово окупованій території, оскільки це може зашкодити правам громадян, які на ній проживають. Тобто документи, видані органами та установами (зокрема лікарняними закладами), розташованими на окупованій території, як виняток можуть братися судом до уваги та оцінюватися разом з іншими доказами в їх сукупності та взаємозв'язку під час розгляду справ у порядку окремого провадження.

—
Верховний
Суд

Дякую за увагу!